

Gabriel Alberto Ceballos Rodríguez
ORCID: 0000-0003-4957-3873
University of Tartu

Mare Ainsaar
ORCID: 0000-0002-9275-0997
University of Tartu

Influence of Parenthood on Ethnic Identity: A Qualitative Study Among Parents of Children with Mixed Ethnic Backgrounds in Estonia

Wpływ rodzicielstwa na tożsamość etniczną.
Badanie jakościowe wśród rodziców dzieci
o mieszanym pochodzeniu etnicznym w Estonii

ABSTRACT

Families formed by parents with different ethnic backgrounds are a growing group around the world. This article examines the influence of parenthood on the awareness of ethnic identity among parents of mixed-background children in Estonia. Information was collected through semi-structured interviews conducted separately among mothers and fathers.

The results show that parenthood is a life event that influences the awareness of ethnic identity in this group of parents. Reflecting on the child's future activates parents' ethnic identity processing. Thinking

KEYWORDS

ethnic identity,
parenthood, mixed
families, mixed-
background individuals,
social identity

SŁOWA KLUCZOWE

tożsamość etniczna,
rodzicielstwo,
rodziny mieszane,
osoby o mieszanym
pochodzeniu,
tożsamość społeczna

SPI Vol. 26, 2023/1
e-ISSN 2450-5366

DOI: 10.12775/SPI.2023.1.003
Submitted: 29.11.2022
Accepted: 6.01.2023

about ethnic identity includes psychological, but also more practical and tangible arguments related to their and their children's life. The parents' increased interest in issues of ethnic identity was often related to their children's prospects. The findings suggest that parents' ethnic identity is influenced by one or more of the following mechanisms related to children's prospects: raised awareness, enhanced communication, and the development of a multi-ethnic identity.

To our knowledge, this is one of the first studies on parenthood and ethnic identity among parents of children with mixed ancestry in Estonia.

ABSTRAKT

Rodziny tworzone przez rodziców o różnym pochodzeniu etnicznym stanowią coraz liczniejszą grupę na całym świecie. Niniejszy artykuł analizuje wpływ rodzicielstwa na świadomość tożsamości etnicznej wśród rodziców dzieci o mieszanym pochodzeniu etnicznym w Estonii. Dane do badań zostały zebrane za pomocą wywiadów częściowo ustrukturyzowanych, przeprowadzonych osobno wśród matek i ojców.

Wyniki badań pokazują, że rodzicielstwo jest wydarzeniem życiowym, które wpływa na świadomość tożsamości etnicznej w tej grupie rodziców. Rozważania dotyczące przyszłości dziecka aktywizują u rodziców refleksję nad tożsamością etniczną. Reflektowanie nad tożsamością etniczną obejmuje zarówno argumenty psychologiczne, jak i bardziej praktyczne i namacalne, związane z życiem rodziców i ich dzieci. Rosnące zainteresowanie rodziców tożsamością etniczną wynika często właśnie z namysłu nad perspektywami, jakie otwierają się przed ich dziećmi. Wyniki badań wskazują, że na tożsamość etniczną rodziców wpływa jeden lub więcej z następujących mechanizmów powiązanych z perspektywami rozwojowymi ich dzieci: podniesienie świadomości, wzmocnienie komunikacji oraz rozwój tożsamości wieloetnicznej.

Według naszej wiedzy, jest to jedno z pierwszych badań dotyczących kwestii rodzicielstwa i tożsamości etnicznej, jakie zostały przeprowadzone w Estonii wśród rodziców dzieci o mieszanym pochodzeniu etnicznym.

Introduction

The purpose of this study is to analyze the mechanisms between the shifting awareness of ethnic identity and parenting among parents of children with mixed ancestry in Estonia. We have studied a group of mixed families, where one parent is foreign-born and the

other is native-born. This group of parents remains understudied, as research on ethnic identity formation and development have traditionally focused on families where both parents are foreign-born, or where at least one parent is a second-generation immigrant (Feliciano, Rumbaut 2018).

In addition, research on ethnic identity and immigration has usually focused on disadvantaged groups, which has eclipsed the study of newly arrived individuals that have higher levels of income and education or are perceived as culturally less distant (Gaspar 2010). However, the importance of this group is increasing, as research shows that the number of relationships between native-born and foreign-born individuals is growing in the more globalized world (Sowa-Behtane 2017).

Research on ethnic identity has also often concentrated on adolescents and young adults (Cheon et al. 2020; Crocetti 2017; Phinney, Devich-Navarro 1997; Umaña-Taylor, Fine 2004). These studies focus more on such stages of identity development as foreclosure and identity exploration. Much less attention has been paid to more mature groups, where the stage of affirmation is perceived to be more common (Schwartz et al. 2014).

This study aims to fill in the gaps about the role of parenting as a significant event that influences ethnic identity awareness in mixed families.

Theoretical framework

Identity is a complex notion that, in simple terms, tries to establish who individuals think they are (Koczan 2014). A person can have multiple individual and social identities. The latter are identities shared with other people who also feel themselves to be members of the same group (J.C. Turner, Reynolds 2012). Social identity theory notes that belonging results from individuals' knowledge of membership in their group and the emotional value that they attach to it (Tajfel, Turner 2004). Nevertheless, beyond self-assignment to a certain group, social identities usually require the recognition of that assignment by other people, who may or may not be members of the same group. Other group members can validate those attributes, or assign different ones to members of a specific ethnic group (Horowitz 1975).

When these attributes are both rigid and assigned indiscriminately to all members of an ethnic group in a particular context, they may become stereotypes (J.C. Turner, Reynolds 2012), which can sometimes also have a negative impact on individuals' psychological development and wellbeing (Haslam et al. 2009; Rumbaut 1995) and on their disposition towards sociability (Gonzales-Backen 2013). In contrast, a positive sense of identity also has a positive impact on individuals' self-esteem and social attitudes (Haslam et al. 2009), and can even lead to positive academic and professional outcomes (Akerlof, Kranton 2000).

Like other social identities, ethnic identity (EI) can change throughout an individual's lifespan (Crocetti 2017; Marcia 1966; Phinney 1989). After birth and throughout the years of early childhood, individuals start acquiring identity markers such as language skills and cultural or religious practices from their parents and from the community in which they live (Gonzales-Backen 2013). These aspects are usually refined during school years, when children and adolescents tend to acquire a certain vision of history and start understanding values and norms in a particular society from peers and other people they consider to be important (Isaacs 1975). The literature suggests that individuals' awareness of social and ethnic identity usually begins before they reach their teenage years, a stage that some authors refer to as foreclosure (Phinney 1989). During this stage, individuals become aware of what identity attributes are valued and accepted by wider society through interaction with their peers. Identity exploration is the stage that follows foreclosure, and is itself succeeded by the stage of identity achievement or resolution, in which individuals experience a confident sense of their own ethnicity (Gonzales-Backen 2013). As mentioned previously, identity formation is not a linear process.

Different identities may become more important at certain times of an individual's life. For example, belonging to a fandom or urban tribe may be more important during teenage years; national identity may be more important during early adult years, e.g., in countries where military service is mandatory; whereas profession tends to be more relevant throughout adulthood, particularly for mature individuals (Horowitz 1975; Turner 1982). Some studies suggest that people in their thirties and older (including some immigrant groups) tend

to be centered on other social identities, such as profession and social status, rather than ethnic identity (Feliciano, Rumbaut 2018).

Ethnic identity may or may not be salient for individuals depending on their experiences, and on whether this identity has any influence on their interactions with other people (Song 2021). In this respect, elements such as having a different appearance or cultural distance with the host society can play an important role.

As an example, studies show that in some Western countries, individuals of mixed ancestry who have a different appearance sometimes struggle to claim affiliation with the majority group, which affects the way they experience and develop their sense of ethnic identity (Song, Liebler 2022). As opposed to this, immigrant groups that are perceived as more phenotypically and culturally similar are not subject to this stress (Gaspar 2010). This can be an advantage for the latter group but may also obscure ethnic identity-related issues they might come across during certain life events, such as forming a family with a partner from a different group, and subsequently parenthood.

There is little information on the impact of parenthood as a life event that shapes ethnic identity, particularly the identity of parents in mixed families. Research on parenthood and ethnic identity has mostly focused on the notion of parental investment in their children: the efforts made by parents to develop their children's social and cognitive skills to provide them with competitive advantages in their future (Campbell et al. 2019).

One explanation for the lack of research could be that parents in mixed families are an understudied group in general, especially when one of the parents is foreign-born and the other has the ethnic identity of the majority group. The literature indicates that some of the reasons behind this are (i) the traditional notion of relationships between foreigners and nationals as an indicator of a high level of integration (Song 2009) and, (ii) the regard of mixed-ancestry partners as global citizens who transcend ethnic identity when they have higher levels of education and income, e.g. Eurostars, free-movers (Gaspar 2010).

Methods

Participants

Interviews with forty parents from mixed partnerships were conducted between January and November 2022. Mixed partnership means here that one parent was an Estonian-born Estonian, and the other parent was a foreign-born non-Estonian. In the absence of special organizations for mixed ethnic background families, parents were initially approached through social media groups for foreigners living in Estonia. This was combined with a snowball recruiting technique, where participating parents referred other participants who met the criteria.

Table 1 presents a summary description of the respondents based on gender, Estonian and foreign-born background, and age group. This background information was collected from participants through a control questionnaire that was sent to them after the interview.

Table 1. Composition of the sample of respondents

	Male	Female	Total
25–35 years	7	9	16
36–45 years	11	8	19
46–55 years	3	2	5
Estonian born respondents	5	15	20
Other EU born respondents	4	4	8
Non-EU born respondents	11	1	12
Living with a partner in same household	17	17	34

Most respondents had one child, while five respondents had two children and three respondents had three or more children. Out of a total of twenty-six children, nineteen were between zero and seven years of age; four were between eight and ten years old; and three were between the ages of twelve and fifteen.

The socioeconomic data showed that participants were generally highly educated, with twenty-seven of them holding a Master's or doctoral degree. Ten respondents had Bachelor's degrees, and three had vocational or high-school education.

Twenty-one of the participants worked either in the business or in the programming sector of the Estonian IT industry; eight worked in the science and education sector; and the remainder worked in the medical service, the public sector, or other areas. Two participants were on parental leave during the time of the interviews.

Interviews

The parents were interviewed separately using semi-structured interview techniques. Interviews were conducted online at agreed times based on the participants' availability. One participant agreed to be interviewed in person. Each interview lasted approximately forty-five minutes. Most of the participants were interviewed at home or at work. Many used their work breaks to participate in the interviews, and some agreed to be interviewed in the evening after work, or on weekends when they were at home.

All interviews were conducted using videoconferencing software with audio recording capabilities, i.e., Zoom or Teams. Audio recordings were transcribed using the MS Word transcription functionality.

Before each interview, the participants expressed their consent for the interview to be recorded and transcribed for analysis. They were also again informed that the interviews would be confidential, which was already mentioned to them the first time they were contacted.

Most of the interviews were conducted in English. However, five interviews were conducted in Spanish, as this language facilitated better communication between the interviewing researcher and the interviewees. These participants' remarks were translated into English for the purposes of this study.

Analyses

We used thematic analyses to analyze the transcribed interviews. Parenthood is the focus of our study and analyses resulted in different codes that were classified according to sub-themes that show different parenting-related identity mechanisms, as shown in Table 2.

Table 2. Codes and keywords for parenting and ethnic identity analyses

Increased awareness	<ul style="list-style-type: none"> • Sense of responsibility for teaching the child • Expression of ethnic identity components (e.g., language, cultural/religious practices) • Own values • Language/traditions/cultural practices (e.g., religion, food, music) • National holidays • Access to family and community networks (in-country and abroad) • Consumption of the original country's media.
Enhanced communication	<ul style="list-style-type: none"> • Enhanced verbal/emotional communication • Development of emotional ties (e.g., with family/community/wider society) • Tangible benefits (e.g., multilingualism, global mobility, enhanced creativity, better jobs, cosmopolitan capital)
Multi-ethnic identity development	<ul style="list-style-type: none"> • Feelings of multicultural identity/multi-ethnicity • Multicultural/multi-ethnic family/household (e.g., when describing them) • Affiliation to the partner's group • Adoption of components of the partner's group (e.g., cultural practices, language, style of communication).

We also coded categories of importance of ethnic identity among the participants, as well as any life events that they considered influential for their awareness of ethnic identity.

Finally, when transcribing quotes for this article, elements that could lead to participants' identification, e.g., gender, nationality markers, were modified to maintain their confidentiality.

Results

Many respondents remarked that they recognized different social identities to which they feel they belonged at this point in their lives:

I'm a specialist. I'm a (parent), I'm a (partner), I'm a (person of my gender), I'm a friend, I'm (my parent's child) and by nationality I consider myself (from my ethnic group). So there are several layers (and) in certain periods of my life, probably one is more important than the other one (EF7).

Some respondents mentioned that they feel that currently parenthood, profession, marital status, or being part of a community that shares the same interests/hobbies were more relevant social identities than ethnic identity:

On a conscious level, I don't think that my ethnic identity occupies a very high place in my own ranking. It certainly doesn't seem to occupy my conscious thoughts that often, whereas you know, being a (parent) occupies a lot of my conscious thoughts as does being a (partner) as well, and being an employee (FM10).

When I live abroad, I don't need to communicate with people (from my ethnic group) ... (I'd rather) look for people who do the same job or do (my preferred hobby) (EF8).

In addition, for some interviewees, ethnic identity seemed to be a somewhat old-fashioned concept that they preferred to see replaced by a more open and international mindset, including the notion of global citizenship. This was a term that some participants used to describe themselves, feeling that they had acquired what authors call cosmopolitan capital: the academic and professional competences and skills to work and live internationally (Weenink 2008):

(Because of my academic background) I have an international mindset What I've learned and believe is that when cultures are open to the world, they also evolve, whereas when a culture is contained in its own bubble it's destined to die at one point (EF4).

Before, I was really proud to be (from my ethnic group). Then after being (abroad) in school for two years, I still felt very proud, but I no longer felt it was as significant in the world. I felt more like a global citizen rather than only (from my ethnic group) (EF6).

Focusing on ethnic identity elicited participants' answers, which we have classified into three main categories:

(1) *Ethnic identity is not important*

Interviewees in the first category considered ethnic identity irrelevant, as it has almost never played a significant role in their lives up to now. These participants were also among those who initially found it more difficult to precisely articulate their answers:

Ethnic identity has never been important for me. I'm not patriotic. I'd be happy to be (from a different country than where I used to live), as I like the people there and their character and the way they treat employees there (EF9).

I don't know (what ethnic identity is). I can't say that I belong in any group. The first thing that comes to my mind when thinking about it is what kind of food I eat (EF19).

(2) *Ethnic identity is not very important*

The second group of participants were those for whom ethnic identity was not too important in general, and felt that it is relevant only under certain circumstances during such life events as living abroad:

As a foreigner living in a foreign country, I do find myself running into obstacles ... but as long as I don't come across some sort of an obstacle, I really don't think much about ethnic identity in myself or others at all (FM10).

(3) *Ethnic identity is important*

As opposed to the first two groups, ethnic identity was important to participants in the third category, for whom it appeared to be a salient trait that influenced the way in which they experienced the world and interacted with people around them:

I have struggled with (ethnic identity) since childhood, since I was born and grew up in (a country) but spoke (a different language) at home and was exposed to a different media and culture ... I feel uncomfortable interacting with both groups (where I live) as I always feel in-between. In both groups, I find things that are unacceptable and things I identify with. (Ethnic identity) is always on my mind and although my experiences have been mostly positive, whenever I enter a new interaction with a person, I don't know what they will think. And usually there is no problem but still, there's always that additional stress (EF12).

I'm from a multicultural background. My parents are from (two different places) and I grew up in (a big city in a different country) ... When people ask me where I'm from, I say I'm (from there) but often, I have to explain a little bit the complexity of the different influences I grew up with ... I think I feel I have a richer experience (because of this), but sometimes I don't like it. It is difficult for me and difficult for the people I interact with (FF2).

Parenthood and ethnic identity

When participants were asked about life events that influenced their awareness of ethnic identity, most of them provided chronological answers.

When I was going to school, I started to realize that the food was different than what I ate at home ... we would celebrate (national holidays) and people tried to cherish the memory of some events. (However), these were not part of my own history and identity (FF2: EI important).

Some respondents talked about living abroad (mostly during university years) as the first event they could identify as having any influence on their awareness of ethnic identity:

I spent some months (abroad) when I was (in my early twenties). This made me think about myself in more ethnic terms or perceive myself differently. It's probably changed now, but at the time I felt that people from (my ethnic group) were perceived not always in a good way (EF14: EI not important).

Establishing a partnership with a foreigner before becoming a parent was also considered to be an event that influenced ethnic identity awareness. For some, this life event led to the development of a sense of affiliation to their partner's ethnic identity, whereas for others, it resulted in the affirmation of their own ethnic identity:

I do feel a little bit like I am (from my partner's ethnic group). It's difficult to put in words, but I think it's because of our worldview. My appearance has also changed a bit, and I picked up some traditions that now I cherish (EF6: EI important).

I feel that I behave more (like a person from my partner's ethnic group) when I'm around (my partner's) family ... It's not something I had to learn. I think it just happened (EF19: EI not important).

Thanks to the fact that my (partner) is from a different country and that I've had the opportunity of living in a different community, I've realized that I am (from my ethnic group) (EF9: EI important).

In most interviews, parenthood was the life event that prompted the participants to reflect on their ethnic identity. We can distinguish three particular non-exclusive mechanisms of actualization of ethnic identity related to parenthood, which are described below.

(i) *Raised awareness due to the responsibility of being a role model and a teacher of a particular culture*

Many participants across both strong and weak identity categories voiced the opinion that parenthood heightened the importance they placed on their ethnic identity, which since this event had become a more relevant social identity for them at this point in their lives. This happened mainly due to the need to pass on their ethnic culture to the child. The parent felt the responsibility of their new role as a teacher:

My sense of (ethnic) identity was modified after I lived (abroad) for some years but even more so since I've had (children) ... I feel that I need to teach

(them) what family means for me and what my values are, which sometimes are a bit different from my partner's (FM15: EI important).

I've never felt too strongly (about my ethnic identity), even after I started living abroad, it was not important for me to have a strong bond (with my ethnic group) ... that has changed since I've had a child, as I feel responsible for providing (them) with an identity and values that now I feel are important for me (FM8: EI not too important).

(My children have) taught me a lot about myself in general. In the past, I didn't take (my ethnic group's) cultural traditions very seriously ... but now I celebrate them more (than ever before) and introduce them quite a bit to (them), as (they) have a foreign (parent) (EF9: EI not important).

Part of the role was related to ensuring that their children felt like they belonged to their ethnic group despite having parents with different backgrounds:

I see many positive things in (my partner's ethnic group) but I also see things that I want my child to do and feel the same way as (the children of my ethnic group). This has led me to reaffirm my own sense of identity and select those elements that I want my child to learn, as if it was a small package (FM8: EI not too important).

(ii) *Enhanced communication*

Participants from both strong and weak identity groups said that parenthood has led them to affirm their sense of ethnic identity due to the need for communication and belonging.

They gave a variety of reasons for this, ranging from individual emotional, communicative and affective aspects, through more tangible things that, based on their perception, could bring global benefits both to themselves and their children in the future. One of these mechanisms was ensuring effective verbal and emotional communication, as well as strong emotional bonds with their children through the development of ethnic identity:

If I didn't communicate (my identity) to my (children), if I didn't speak to (them) in (my language) on a daily basis, and spend quality time together, they would end up absorbing (my partner's identity) only and I fear that if that happened, we would grow apart to some extent. They wouldn't be able to understand not only my language, but also my way of communicating and expressing myself (FM11: EI not too important).

The second mechanism was seen by some participants as an element that could provide their children with what some authors called

cosmopolitan capital (Weenink 2008): a competitive advantage in working and living internationally and consequently, improving their academic and/or professional prospects:

I teach my children (my language and culture) so that they understand what kind of person I am. ... That's really nice and I think it's always good for them to have another perspective. Maybe it's good for their future jobs as well because (my language) is not a European language. Not many people can speak it almost like a native (FF16: EI not too important).

Some respondents even expressed their readiness to adapt their ethnic identity according to their children's needs to achieve this objective:

I will (adapt my ethnic identity) according to the needs of my (children) ... and when (they) understand that (they) have a complex and international background, probably we can move on and live in other countries that would add to their rainbow cultural bag (FF1: EI important).

(iii) *Development of a multi-ethnic identity*

The participants did not report changes in ethnic identity affiliation due to parenthood. For those few participants who have experienced this process, it happened earlier in life and for a variety of reasons. Nevertheless, many interviewees said that they feel that their ethnic identity has incorporated foreign elements more intensely as a result of being part of a multi-ethnic family:

Our family has two cultures. ... I have internalized much of (my partner's) culture both for my family and for myself. The same thing has happened to my partner with (my culture). We're multicultural individually and also as a family. Both cultures are always present in our home (FM8: EI not too important).

The longer I live (abroad) the more I feel in-between (ethnic identities). However, I hope that celebrating (my ethnic group's) traditions with my (children) and my (partner) will give me the opportunity to continue maintaining (my original ethnic identity) (FM14: EI important).

Discussion and conclusions

To our knowledge, this is one of the first studies on the development of ethnic identity conducted among parents of mixed-background (foreign-national) individuals in Estonia. This has been an understudied

group that researchers should investigate further and across different geographical contexts, as they represent an antecedent of multi-ethnic background individuals (Sam, Berry 2010; Song, Liebler 2022).

We explored the influence of parenthood on the awareness of ethnic identity of parents from ethnically mixed partnerships in Estonia. Despite the different values that participants assigned to ethnic identity, the results of this qualitative research revealed that for most respondents, becoming a parent had consciously or unconsciously influenced the way they perceived and experienced their ethnic identity. In this respect, three mechanisms of identity change have been identified: (i) increased awareness of ethnic identity due to the responsibility of being a role model and a teacher of a particular culture, (ii) communication enhancement, which occurs in order to ensure successful verbal and emotional communication, and even more pragmatic prospects for their children and themselves and, (iii) the development of a sense of a multi-ethnic identity. These mechanisms are non-exclusive, as some participants may use one or more of them, and they represent an important finding due to the following reasons:

The literature indicates that attachment to ethnic identity tends to decrease during adulthood (including in groups classified as second-generation immigrant groups), when other social identities become more central with life events such as parenthood (Feliciano, Rumbaut 2018). However, the first two outcomes suggest that, while other adult groups are perhaps more focused on other social identities, such as socio-economic status, for our study group of parents, ethnic identity became important after parenthood to the extent that they found themselves cultivating and practicing certain elements of their ethnic identities more intensely than before. Even the responses of those participants who declared that ethnic identity had not been important showed that it played a role after becoming a parent of a mixed-background child, as expressed by the fact that they fell in with one or more of the mechanisms that were found in this study. This finding indicates that ethnic identity is shaped by parenting and may remain a relevant dimension of mixed families, even if their members are highly educated and perceive themselves as global citizens. In this respect, this study responds to the calls made by other studies to further investigate the role of ethnic identity among foreign-national families (Gaspar 2010; Song 2009; Sowa-Behtane 2017).

The research showed also that some of the interviewed parents had rather practical views on ethnic identity. This finding suggests that certain groups in contemporary societies might seek to belong to ethnic groups not only based on cognitive processes resulting in emotional bonds (Tajfel, Turner, 2004), but also to seek more tangible advantages from ethnic identities such as “cosmopolitan capital” (Weenink 2008), which might be useful for further research.

Limitations

One limitation of this study was that most participants were highly educated and worked mainly in international settings. It would therefore be worthwhile for future research to examine whether attitudes towards ethnic identity differ among groups of parents of mixed-background children who belong to groups with lower levels of income and education.

Also, many of the parents interviewed had children under the age of seven, which means that parenthood was a relatively recent event in their lives. The answers from several parents with older children suggest that their dedication to fostering ethnic identity might not be as intense as their children enter adolescence. It would be useful to explore any changes in the views of participants after a few years, as well as the reasons behind this in a longitudinal study.

Bibliography

- Akerlof G.A., Kranton R.E. (2000). “Economics and Identity,” *The Quarterly Journal of Economics*, vol. 115, no. 3, pp. 715–753, <https://doi.org/10.1162/003355300554881>.
- Campbell S., Nuevo-Chiquero A., Popli G., Ratcliffe A. (2019). “Parental Ethnic Identity and Child Development. IZA Discussion Paper No. 12104,” *The Sheffield Economic Research Paper Series*, Ref. 2019003, <https://doi.org/10.2139/ssrn.3390092>.
- Cheon Y.M., Ip P.S., Haskin M., Yip T. (2020). “Profiles of Adolescent Identity at the Intersection of Ethnic/Racial Identity, American Identity, and Subjective Social Status,” *Frontiers in Psychology*, vol. 11, art. 959, <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.00959>.
- Crocetti E. (2017). “Identity Formation in Adolescence: The Dynamic of Forming and Consolidating Identity Commitments,” *Child Development Perspectives*, vol. 11, no. 2, pp. 145–150, <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/cdep.12226>.

- Feliciano C., Rumbaut R.G. (2018). "Varieties of Ethnic Self-Identities: Children of Immigrants in Middle Adulthood," *RSF: The Russell Sage Foundation Journal of the Social Sciences*, vol. 4, no. 5, pp. 26–46, <https://doi.org/10.7758/rsf.2018.4.5.02>.
- Gaspar S. (2010). "Family and Social Dynamics," *Portuguese Journal of Social Sciences*, vol. 9, no. 2, pp. 109–125, <https://doi.org/10.1386/pjss.9.2.109>.
- Gonzales-Backen M.A. (2013). "An Application of Ecological Theory to Ethnic Identity Formation Among Biethnic Adolescents," *Family Relations*, vol. 62, no. 1, pp. 92–108, <http://www.jstor.org/stable/23326029>.
- Haslam S., Jetten J., Postmes T., Haslam C. (2009). "Social Identity, Health and Well-Being: An Emerging Agenda for Applied Psychology," *Applied Psychology*, vol. 58, no. 1, pp. 1–23, <https://doi.org/10.1111/j.1464-0597.2008.00379.x>
- Horowitz D.L. (1975). "Ethnic Identity," [in:] N. Glazer, D.P. Moynihan (eds.), *Ethnicity: Theory and Experience*, 5th edition, Cambridge, MA: Harvard University Press, pp. 111–140.
- Isaacs H.R. (1975). "Basic Group Identity: the Idols of the Tribe," [in:] N. Glazer, D.P. Moynihan (eds.), *Ethnicity: Theory and Experience*, 5th edition, Cambridge, MA: Harvard University Press, pp. 29–52.
- Koczan Z. (2014). "Does Identity Matter?" *Migration Studies*, vol. 4, no. 1, pp. 116–145, <https://doi.org/10.1093/migration/mnv021>.
- Marcia J.E. (1966). "Development and Validation of Ego-Identity Status," *Journal of Personality and Social Psychology*, vol. 3, no. 5, pp. 551–558, <https://doi.org/10.1037/h0023281>.
- Phinney J.S. (1989). "Stages of Ethnic Identity Development in Minority Group Adolescents," *The Journal of Early Adolescence*, vol. 9, no. 1–2, pp. 34–49, <https://doi.org/10.1177/0272431689091004>.
- Phinney J.S., Devich-Navarro M. (1997). "Variations in Bicultural Identification Among African American and Mexican American Adolescents," *Journal of Research on Adolescence*, vol. 7, no. 1, pp. 3–32, doi:10.1207/s15327795jra0701_2.
- Rumbaut R. (1995). "The Crucible Within: Ethnic Identity, Self-Esteem, and Segmented Assimilation Among Children of Immigrants," *International Migration Review*, vol. 28, no. 4, pp. 748–794, <https://doi.org/10.2307/2547157>.
- Sam D.L., Berry J.W. (2010). "Acculturation: When Individuals and Groups of Different Cultural Backgrounds Meet," *Perspectives on Psychological Science*, vol. 5, no. 4, pp. 472–481, <http://www.jstor.org/stable/41613454>.
- Schwartz S.J., Syed M., Yip T., Knight G.P., Rivas-Drake D., Lee R.M., and Ethnic and Racial Identity in the 21st Century Study Group. (2014). "Methodological Issues in Ethnic and Racial Identity Research with Ethnic Minority Populations: Theoretical Precision, Measurement Issues, and Research Designs," *Child Development*, vol. 85, no. 1, pp. 58–76, <http://www.jstor.org/stable/24030521>.

- Song M. (2009). "Is Inter-marriage a Good Indicator of Integration?" *Journal of Ethnic and Migration Studies*, vol. 35, no. 2, pp. 331–348, <https://doi.org/10.1080/13691830802586476>.
- Song M. (2021). "Who Counts as Multiracial?" *Ethnic and Racial Studies*, vol. 44, no. 8, pp. 1296–1323, <https://doi.org/10.1080/01419870.2020.1856905>.
- Song M., Liebler C. (2022). "What Motivates Mixed Heritage People to Assert Their Ancestries?" *Genealogy*, vol. 6, no. 61, pp. 1–21, <https://doi.org/10.3390/genealogy6030061>.
- Sowa-Behtane E. (2017). "Binational Marriages in Europe," [in:] *Society. Integration. Education. Proceedings of the International Scientific Conference. Volume III, May 27th–28th, 2016*, vol. 3, pp. 393–401, <http://dx.doi.org/10.17770/sie2016vol3.1447>.
- Tajfel H., Turner J.C. (2004). "The Social Identity Theory of Intergroup Behavior," [in:] J.T. Jost, J. Sidanius (eds.), *Political Psychology: Key Readings*, New York: Psychology Press, pp. 276–293, <https://doi.org/10.4324/9780203505984-16>.
- Turner J. (1982). "Towards a Cognitive Redefinition in the Social Group," [in:] H. Tajfel (ed.), *Social Identity and Intergroup Relations*, Cambridge: Cambridge University Press, pp. 15–36.
- Turner J.C., Reynolds K. (2012). "Self-Categorization Theory," [in:] P.A.M. van Lange, A.W. Kruglanski, E.T. Higgins (eds.), *Handbook of Theories in Social Psychology*, vol. 2, London: Sage Publication, pp. 399–417, <https://doi.org/10.4135/9781446249222.n46>.
- Umaña-Taylor A.J., Fine M.A. (2004). "Examining Ethnic Identity among Mexican-Origin Adolescents Living in the United States," *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, vol. 26, no. 1, pp. 36–59, <https://doi.org/10.1177/0739986303262143>.
- Weenink D. (2008). "Cosmopolitanism as a Form of Capital: Parents Preparing Their Children for a Globalizing World," *Sociology*, vol. 42, no. 6, pp. 1089–1106, <https://doi.org/10.1177/0038038508096935>.

ADDRESSES FOR CORRESPONDENCE

Gabriel Alberto Ceballos Rodríguez
 University of Tartu
 Institute of Social Studies
 e-mail: gabriel.alberto.cebillos.rodriquez@ut.ee

Mare Ainsaar
 University of Tartu
 Institute of Social Studies
 e-mail: mare.ainsaar@ut.ee

Gabriel Alberto Ceballos Rodríguez
ORCID: 0000-0003-4957-3873
University of Tartu

Mare Ainsaar
ORCID: 0000-0002-9275-0997
University of Tartu

Wpływ rodzicielstwa na tożsamość etniczną. Badanie jakościowe wśród rodziców dzieci o mieszanym pochodzeniu etnicznym w Estonii

ABSTRAKT

Rodziny tworzone przez rodziców o różnym pochodzeniu etnicznym stanowią coraz liczniejszą grupę na całym świecie. Niniejszy artykuł analizuje wpływ rodzicielstwa na świadomość tożsamości etnicznej wśród rodziców dzieci o mieszanym pochodzeniu etnicznym w Estonii. Dane do badań zostały zebrane za pomocą wywiadów częściowo ustrukturyzowanych, przeprowadzonych osobno wśród matek i ojców.

Wyniki badań pokazują, że rodzicielstwo jest wydarzeniem życiowym, które wpływa na świadomość tożsamości etnicznej w tej grupie rodziców. Rozważania dotyczące przyszłości dziecka aktywizują u rodziców refleksję nad tożsamością etniczną. Analiza tożsamości etnicznej obejmuje zarówno argumenty psychologiczne, jak i bardziej praktyczne i namacalne, związane z życiem rodziców i ich dzieci. Rosnące zainteresowanie rodziców tożsamością etniczną wynika często właśnie z namysłu nad perspektywami, jakie otwierają się przed ich dziećmi. Wyniki badań wskazują, że na tożsamość etniczną rodziców wpływa jeden lub kilka z następujących mechanizmów powiązanych

SŁOWA KLUCZOWE

tożsamość etniczna,
rodzicielstwo,
rodziny mieszane,
osoby o mieszanym
pochodzeniu,
tożsamość społeczna

SPI Vol. 26, 2023/1
e-ISSN 2450-5366

DOI: 10.12775/SPI.2023.1.003pl
Nadesłano: 29.11.2022
Zaakceptowano: 6.01.2023

z perspektywami rozwojowymi ich dzieci: podniesienie świadomości, wzmocnienie komunikacji oraz rozwój tożsamości wieloetnicznej.

Według naszej wiedzy, jest to jedno z pierwszych badań dotyczących kwestii rodzicielstwa i tożsamości etnicznej, jakie zostały przeprowadzone w Estonii wśród rodziców dzieci o mieszanym pochodzeniu etnicznym.

Wstęp

Celem tego badania jest analiza mechanizmów zachodzących pomiędzy zmianą świadomości tożsamości etnicznej a rodzicielstwem wśród rodziców dzieci o mieszanym pochodzeniu w Estonii. Badaliśmy grupę rodzin mieszanych, w których jedno z rodziców jest urodzone za granicą, a drugie w kraju. Ta grupa rodziców jest słabo zbadana, ponieważ badania nad kształtowaniem się i rozwojem tożsamości etnicznej tradycyjnie koncentrowały się na rodzinach, w których oboje rodzice są urodzeni za granicą lub w których przynajmniej jedno z rodziców jest imigrantem w drugim pokoleniu (Feliciano, Rumbaut 2018).

Ponadto, badania nad tożsamością etniczną i imigracją zazwyczaj koncentrowały się na grupach mniej faworyzowanych, co przyćmiło badania nad nowo przybyłymi jednostkami, które mają wyższe dochody i wykształcenie lub są postrzegane jako mniej odległe kulturowo (Gaspar 2010). Jednak znaczenie tej grupy wzrasta, ponieważ badania pokazują, że liczba relacji między osobami urodzonymi w danym kraju a osobami urodzonymi za granicą rośnie w coraz bardziej zglobalizowanym świecie.

Badania nad tożsamością etniczną często skupiały się na nastolatkach i młodych dorosłych (Cheon i in. 2020; Crocetti 2017; Phinney, Devich-Navarro 1997; Umaña-Taylor, Fine 2004). Niniejsze badanie koncentruje się bardziej na etapach rozwoju tożsamości w ramach jej przejmowania i odkrywania. Znacznie mniej uwagi poświęcono bardziej dojrzałym grupom, w których etap afirmacji postrzegany jest jako bardziej powszechny (Schwartz i in. 2014).

Niniejsza praca ma na celu zapełnienie luki w badaniach nad rolą rodzicielstwa jako ważnego wydarzenia, które w rodzinach mieszanych wywiera pewien wpływ na tożsamość etniczną.

Kontekst teoretyczny

Tożsamość jest złożonym pojęciem, które – mówiąc prostym językiem – pomaga ustalić, za kogo człowiek się uważa (Koczan 2014). Osoba może mieć wiele tożsamości indywidualnych i społecznych. Te ostatnie to tożsamości dzielone z innymi ludźmi, którzy również czują się członkami tej samej grupy (J.C. Turner, Reynolds 2012). Teoria tożsamości społecznej głosi, że przynależność wynika z wiedzy jednostki o członkostwie w danej grupie i z wartości emocjonalnej, jaką z nią wiąże (Tajfel, Turner 2004). Niemniej, poza przypisaniem siebie samego do określonej grupy, tożsamości społeczne zazwyczaj wymagają uznania tego przypisania przez inne osoby, które mogą, ale nie muszą być członkami tej samej grupy. Inni członkowie grupy mogą potwierdzić określone atrybuty lub nadać inne członkom określonej grupy etnicznej (Horowitz 1975).

Gdy takie atrybuty przypisane zostają w sposób sztywny i bezkrytyczny wszystkim członkom grupy etnicznej w określonym kontekście, mogą stać się stereotypami (J.C. Turner, Reynolds 2012), co niekiedy może mieć również negatywny wpływ na rozwój psychologiczny i dobrostan jednostek (Haslam i in. 2009; Rumbaut 1995) oraz na ich zdolność do socjalizacji (Gonzales-Backen 2013). Z kolei pozytywne poczucie tożsamości ma również dobry wpływ na samoocenę i postawy społeczne jednostek (Haslam i in. 2009), a nawet może prowadzić do pozytywnych wyników akademickich i zawodowych (Akerlof, Kranton 2000).

Podobnie jak inne tożsamości społeczne, tożsamość etniczna (EI – *ethnic identity*) może się zmieniać przez całe życie jednostki (Crocetti 2017; Marcia 1966; Phinney 1989). Tuż po urodzeniu i we wczesnym dzieciństwie osoby zaczynają przejmować pierwsze znaczniki tożsamości (takie jak umiejętności językowe i praktyki kulturowe lub religijne) od swoich rodziców i od społeczności, w której żyją (Gonzales-Backen 2013). Aspekty te są zazwyczaj wzmacniane w latach szkolnych, kiedy dzieci i młodzież nabywają pewnej wizji historii i zaczynają się uczyć wartości i norm obowiązujących w danym społeczeństwie od rówieśników i innych osób, które uważają za ważne (Isaacs 1975). Literatura sugeruje, że świadomość jednostek w zakresie tożsamości społecznej i etnicznej rodzi się zazwyczaj przed osiągnięciem wieku nastoletniego, czyli na etapie, który

niektórzy autorzy określają mianem przejścia tożsamości (Phinney 1989). Na tym etapie, dzięki interakcji z rówieśnikami, jednostki stają się świadome, jakie atrybuty tożsamości są cenione i akceptowane przez społeczeństwo. Eksploracja tożsamości jest etapem, który występuje po jej przejściu; z kolei po eksploracji następuje etap osiągnięcia lub rozwiązania tożsamości, w którym jednostki doświadczają pewnego poczucia własnej etniczności (Gonzales-Backen 2013). Jak wspomniano wcześniej, kształtowanie się tożsamości nie jest procesem liniowym.

Różne tożsamości mogą się stać ważniejsze w konkretnych okresach życia osoby. Na przykład przynależność do fandomu (społeczność fanów) lub subkultury może być ważniejsza w okresie nastoletnim; tożsamość narodowa może być ważniejsza we wczesnym okresie dorosłości, np. w krajach, w których służba wojskowa jest obowiązkowa; natomiast przynależność do grupy zawodowej może być ważniejsza w całym okresie dorosłości, szczególnie wśród osób dojrzałych (Horowitz 1975; Turner 1982). Niektóre badania sugerują, że osoby w wieku 30 lat i starsze (w tym niektóre grupy imigrantów) mają tendencję do koncentrowania się na innych tożsamościach społecznych, takich jak zawód i status społeczny, a nie na tożsamości etnicznej (Feliciano, Rumbaut 2018).

Tożsamość etniczna może być istotna dla jednostek w zależności od ich doświadczeń oraz od tego, czy ta tożsamość ma jakikolwiek wpływ na ich interakcje z innymi ludźmi (Song 2021). Pod tym względem elementy takie jak posiadanie innego wyglądu czy dystans kulturowy wobec społeczeństwa przyjmującego mogą odgrywać ważną rolę.

Przykładowo, badania pokazują, że w niektórych krajach zachodnich osoby o mieszanym pochodzeniu i odmiennym wyglądzie czasami mają trudności z uznaniem przynależności do grupy większościowej, co wpływa na sposób, w jaki doświadczają i rozwijają swoje poczucie tożsamości etnicznej (Song, Liebler 2022). Z kolei grupy imigrantów postrzegane jako jednorodne pod względem fenotypicznym i kulturowym nie są poddawane tej presji (Gaspar 2010). Może to być pewna korzyść, jednak istnieje również groźba, że spowoduje to pewne problemy związane z tożsamością etniczną na określonych etapach ich życia, np. podczas zakładania rodziny z partnerem z innej grupy czy w trakcie sprawowania opieki rodzicielskiej.

Niewiele jest informacji na temat wpływu rodzicielstwa jako wydarzenia życiowego, które kształtuje tożsamość etniczną – zwłaszcza tożsamość rodziców w rodzinach mieszanych. Badania nad rodzicielstwem i tożsamością etniczną koncentrowały się głównie na pojęciu inwestycji rodziców w swoje dzieci – na wysiłkach podejmowanych przez rodziców w celu rozwijania umiejętności społecznych i poznawczych swoich dzieci, aby zapewnić im przewagę konkurencyjną w przyszłości (Campbell et al. 2019).

Jedną z przyczyn braku takich badań może być fakt, że rodzice w rodzinach mieszanych są ogólnie słabo zbadaną grupą, zwłaszcza gdy jedno z rodziców jest urodzone za granicą, a drugie ma tożsamość etniczną grupy większościowej. Literatura wskazuje, że możliwe przyczyny takiego stanu rzeczy to: (i) tradycyjne postrzeganie relacji między obcokrajowcami i obywatelami jako wskaźnika wysokiego poziomu integracji (Song 2009) oraz (ii) postrzeganie partnerów z rodzin mieszanych jako obywateli świata, którzy przekraczają granice tożsamości etnicznej, gdy mają wyższy poziom wykształcenia i dochodów, np. Eurostars, *free-movers* (studenci uczestniczący w programach umożliwiających pobyty za granicą) (Gaspar 2010).

Metodologia badań

Uczestnicy

Wywiady z czterdziestoma rodzicami z mieszanych związków partnerskich przeprowadzono w okresie od stycznia do listopada 2022 roku. Mieszane partnerstwo oznacza tutaj, że jedno z rodziców było urodzonym w Estonii Estończykiem, a drugie urodzonym za granicą nie-Estończykiem. Wobec braku specjalnych organizacji dla rodzin o mieszanym pochodzeniu etnicznym, początkowo zwrócono się do tych rodziców poprzez istniejące w mediach społecznościowych grupy dla obcokrajowców mieszkających w Estonii. Zostało to połączone z techniką „kuli śnieżnej”, w ramach której rodzice polecali innych uczestników spełniających dane kryteria.

Tabela 1 zawiera charakterystykę uczestników według płci, pochodzenia estońskiego lub obcego, jak również wieku. Dane te zostały od uczestników uzyskane za pomocą kwestionariusza kontrolnego przesłanego do nich po wywiadzie.

Tabela 1. Skład próby respondentów

	Mężczyźni	Kobiety	Razem
25–35 lat	7	9	16
36–45 lat	11	8	19
46–55 lat	3	2	5
Respondenci urodzeni w Estonii	5	15	20
Respondenci urodzeni w innym kraju UE	4	4	8
Respondenci urodzeni w kraju spoza EU	11	1	12
Zamieszkujący z partnerem pod jednym dachem	17	17	34

Źródło: badania własne.

Większość respondentów miała jedno dziecko, podczas gdy pięciu respondentów miało dwoje dzieci, a trzech respondentów miało troje lub więcej dzieci. Z ogólnej liczby dwudziestu sześciu dzieci dziewiętnaścioro było w wieku od zera do siedmiu lat, czworo – w wieku od ośmiu do dziesięciu lat, a troje – w wieku od dwunastu do piętnastu lat.

Dane socjoekonomiczne wykazały, że uczestnicy byli wykształceni, a dwudziestu siedmiu z nich posiadało tytuł magistra lub doktora. Dziesięciu respondentów miało tytuł licencjata, a trzech miało wykształcenie zawodowe lub średnie.

Dwudziestu jeden uczestników pracowało w biznesie lub w sektorze programowania estońskiej branży IT, ośmiu pracowało w sektorze nauki i edukacji, a pozostali w służbie zdrowia, sektorze publicznym lub innych sektorach. Dwoje uczestników było na urlopie wychowawczym w czasie przeprowadzania wywiadów.

Wywiady

Z rodzicami przeprowadzono osobne wywiady z wykorzystaniem technik wywiadu półstrukturalnego. Wywiady były prowadzone online w uzgodnionych godzinach, w zależności od dostępności uczestników. Jeden uczestnik zgodził się na wywiad osobisty. Każdy wywiad trwał około czterdziestu pięciu minut. Większość uczestników uczestniczyła w wywiadach w domu lub w pracy. Wielu z nich wykorzystywało swoje przerwy w pracy na udział w wywiadach,

a niektórzy zgodzili się na wywiady wieczorem po pracy lub w weekendy, kiedy byli w domu.

Wszystkie wywiady przeprowadzono przy użyciu oprogramowania do wideokonferencji z możliwością nagrywania dźwięku, tj. Zoom lub Teams. Nagrania audio zostały przepisane przy użyciu funkcji transkrypcji MS Word.

Przed każdym wywiadem uczestnicy wyrażali zgodę na nagrywanie i transkrypcję wywiadu do dalszej analizy. Zostali również ponownie poinformowani, że wywiady będą poufne, co było powiedziane już przy pierwszym kontakcie.

Większość wywiadów została przeprowadzona w języku angielskim. Niemniej, pięć wywiadów przeprowadzono w języku hiszpańskim, ponieważ ten język ułatwiał lepszą komunikację między badaczem przeprowadzającym wywiady a rozmówcami. Uwagi tych uczestników zostały przetłumaczone na język angielski na potrzeby niniejszego opracowania.

Analizy

Do analizy transkrybowanych wywiadów użyliśmy analiz tematycznych. Rodzicielstwo jest głównym przedmiotem naszego badania, a w wyniku analiz uzyskaliśmy kody, które zostały sklasyfikowane według podtematów ukazujących różne mechanizmy tożsamości związane z rodzicielstwem, jak pokazano w Tabeli 2.

Tabela 2. Kody i słowa kluczowe w analizach rodzicielstwa pod kątem tożsamości etnicznej

Zwiększona świadomość	<ul style="list-style-type: none"> • Poczucie odpowiedzialności za uczenie dziecka • Wyrażanie elementów składowych tożsamości etnicznej (np. język, praktyki kulturowe/religijne) • Własne wartości • Język/tradycje/praktyki kulturowe (np. religia, jedzenie, muzyka) • Święta państwowe • Dostęp do sieci rodzinnych i wspólnotowych (w kraju i za granicą) • Używanie mediów z kraju pochodzenia
-----------------------	--

Lepsza komunikacja	<ul style="list-style-type: none"> • Lepsza komunikacja werbalna/emocjonalna • Rozwój więzi emocjonalnej (np. z rodziną/społecznością/szerszym środowiskiem społecznym) • Namacalne korzyści (np. wielojęzyczność, globalna mobilność, większa kreatywność, lepsza praca, „kapitał kosmopolityczny”)
Rozwój tożsamości wieloetnicznej	<ul style="list-style-type: none"> • Poczucie tożsamości wielokulturowej/wieloetnicznej • Rodzina (dom) wielokulturowa/wieloetniczna (np. gdy osoba ją opisuje) • Poczucie przynależności do grupy partnera • Przejęcie elementów charakterystycznych dla grupy partnera (np. praktyki kulturowe, język, styl komunikacji)

Źródło: Badania własne.

Zakodowaliśmy też kategorie znaczenia tożsamości etnicznej wśród uczestników, jak również wszelkie życiowe wydarzenia, jakie zostały uznane za ważne dla świadomości tożsamości etnicznej. I wreszcie, przepisując cytaty na potrzeby niniejszego artykułu zmodyfikowaliśmy elementy mogące ułatwić identyfikację uczestników (np. płeć, cechy związane z narodowością) tak, by zachować poufność.

Wyniki

Wielu respondentów zauważyło, że rozpoznaje różne tożsamości społeczne, do których czują przynależność w danym momencie swojego życia:

Jestem specjalistą. Jestem (rodzicem), jestem (partnerem), jestem (osobą mojej płci), jestem przyjacielem, jestem (dzieckiem mojego rodzica), a pod względem narodowości uważam się za (kogoś z mojej grupy etnicznej). Jest więc kilka warstw (i) w pewnych okresach mojego życia jedna jest prawdopodobnie ważniejsza od drugiej (EF7).

Niektórzy respondenci wspominali, że ich zdaniem rodzicielstwo, zawód, stan cywilny lub bycie częścią społeczności, która podziela te same zainteresowania/hobby, są bardziej istotnymi rodzajami tożsamości społecznej niż tożsamość etniczna.

Na poziomie świadomym nie sądzę, aby moja tożsamość etniczna zajmowała bardzo wysokie miejsce w moim własnym rankingu. Z pewnością nie zajmuje ona moich świadomych myśli tak często, podczas gdy bycie (rodzicem) zajmuje wiele miejsca w mojej świadomości, podobnie jak bycie (partnerem) czy pracownikiem (FM10).

Gdy mieszkam za granicą, nie muszę komunikować się z ludźmi (z mojej grupy etnicznej)... (Wolę) szukać osób, które wykonują tę samą pracę lub lubią (moje ulubione hobby) (EF8).

Ponadto, dla niektórych rozmówców tożsamość etniczna wydawała się być nieco staroświeckim pojęciem, które woleliby zastąpić bardziej otwartym i międzynarodowym sposobem myślenia – np. pojęciem globalnego obywatelstwa. Był to termin, którego niektórzy uczestnicy używali do opisanie siebie, czując, że zdobyli to, co autorzy nazywają kapitałem kosmopolitycznym: akademickie i zawodowe kompetencje oraz umiejętności umożliwiające pracę i życie w środowisku międzynarodowym (Weenink 2008):

(Ze względu na moje wykształcenie) mam międzynarodowy sposób myślenia [...]. Nauczyłem się i wierzę, że kiedy kultury są otwarte na słowo, to również ewoluują, a kiedy kultura jest zamknięta w swojej bańce, to jest skazana na śmierć (EF4).

Wcześniej byłem naprawdę dumny z tego, że jestem (z mojej grupy etnicznej). Potem, po dwóch latach spędzonych w szkole za granicą, nadal czułem się dumny, ale nie czułem już, że jest to tak istotne w świecie. Czułem się bardziej jak obywatel świata, a nie tylko osoba (z mojej grupy etnicznej) (EF6).

Koncentrując się na wypowiedziach uczestników dotyczących tożsamości etnicznej, ustaliliśmy trzy główne kategorie:

(1) Tożsamość etniczna w ogóle nie jest istotna.

Rozmówcy z pierwszej kategorii uznali tożsamość etniczną za nieistotną, ponieważ prawie nigdy nie odegrała ona znaczącej roli w ich dotychczasowym życiu. Uczestnicy ci należeli również do tych, którzy początkowo mieli większe trudności z precyzyjnym sformułowaniem swoich odpowiedzi:

Tożsamość etniczna nigdy nie była dla mnie ważna. Nie jestem patriotką. Byłabym szczęśliwa, gdybym była (z innego kraju niż ten, w którym mieszkam), bo lubię tamtejszych ludzi i ich charakter oraz sposób traktowania pracowników tam zatrudnionych (EF9).

Nie wiem (czym jest tożsamość etniczna). Nie mogę powiedzieć, że należę do jakiegokolwiek grupy. Pierwszą rzeczą, która przychodzi mi do głowy, gdy o tym myślę, jest to, jakie jem potrawy (EF19).

(2) Tożsamość etniczna nie jest bardzo istotna.

Drugą grupą uczestników byli ci, dla których tożsamość etniczna nie była zbyt ważna i uważali, że jest ona istotna tylko w pewnych

okolicznościach podczas takich wydarzeń życiowych, jak np. pobyt za granicą:

Jako cudzoziemiec mieszkający w obcym kraju, napotykam na przeszkody [...] ale dopóki nie napotykam przeszkody to nie myślę zbyt wiele o tożsamości etnicznej u siebie czy u innych (FM10).

(3) Tożsamość etniczna jest istotna.

W przeciwieństwie do dwóch pierwszych grup, tożsamość etniczna była ważna dla uczestników trzeciej kategorii, dla których okazała się być istotną cechą wpływającą na sposób doświadczania świata i interakcji z ludźmi wokół:

Od dzieciństwa zmagam się z (tożsamością etniczną), ponieważ urodziłam się i dorastałam w (kraju), ale w domu mówiłam (innym językiem) i byłam narażona na kontakt z innymi mediami i kulturą [...] Czuję się nieswojo, wchodząc w interakcje z obiema grupami (w których mieszkam), ponieważ zawsze mam poczucie, że jestem gdzieś pomiędzy. W obydwu grupach znajduję rzeczy, które są nie do przyjęcia i takie, z którymi się identyfikuję. (Tożsamość etniczna) ciągle zaprzęta mi umysł i chociaż moje doświadczenia były w większości pozytywne, za każdym razem, gdy wchodzę w nową interakcję z jakąś osobą, nie wiem, co ona sobie pomyśli. I zazwyczaj nie ma żadnego problemu, ale jednak odczuwam pewien dodatkowy stres (EF12).

Jestem z wielokulturowego środowiska. Moi rodzice pochodzą z (dwóch różnych miejsc), a ja dorastałam w (dużym mieście w innym kraju) [...] Kiedy ludzie pytają mnie skąd jestem, mówię, że jestem (stamtąd), ale często muszę wyjaśniać złożoność różnych wpływów, z którymi dorastałam [...] Myślę, że mam bogatsze doświadczenie (z tego powodu), ale czasem mi to przeszkadza. Jest to trudne dla mnie i trudne dla ludzi, z którymi wchodzę w interakcje (FF2).

Rodzicielstwo a tożsamość etniczna

Kiedy uczestnicy zostali zapytani o wydarzenia życiowe, które wpłynęły na ich świadomość tożsamości etnicznej, większość z nich udzieliła odpowiedzi chronologicznych.

Kiedy chodziłam do szkoły, zaczęłam zdawać sobie sprawę, że jedzenie jest inne niż to, które jadłam w domu [...] Obchodziliśmy święta narodowe i ludzie starali się pielęgnować pamięć o niektórych wydarzeniach. (Jednak) nie były one częścią mojej własnej historii i tożsamości (FF2: EI istotna).

Niektórzy respondenci mówili o pobycie za granicą (głównie w czasie studiów) jako o pierwszym wydarzeniu, które mogli określić jako mające wpływ na ich świadomość tożsamości etnicznej:

Spędziłem kilka miesięcy (za granicą), gdy miałem (dwadzieścia kilka lat). To sprawiło, że zacząłem myśleć o sobie w kategoriach bardziej etnicznych lub postrzegać siebie inaczej. Teraz to się pewnie zmieniło, ale wtedy czułem, że ludzie z (mojej grupy etnicznej) nie zawsze są postrzegani pozytywnie (EF14: EI nieistotna).

Za wydarzenie wpływające na świadomość tożsamości etnicznej uznano również nawiązanie związku partnerskiego z cudzoziemcem (przed zostaniem rodzicem). Dla niektórych to wydarzenie życiowe prowadziło do rozwoju poczucia przynależności do tożsamości etnicznej partnera, dla innych zaś skutkowało afirmacją własnej tożsamości etnicznej:

Faktycznie czuję się trochę jakbym był (z grupy etnicznej mojej partnerki). Trudno to ująć w słowa, ale myślę, że wynika to z naszego światopoglądu. Zmienił się też trochę mój wygląd, a także przejąłem pewne tradycje, które teraz pielęgnuję (EF6: EI istotna).

Czuję, że zachowuję się bardziej (jak osoba z grupy etnicznej mojego partnera), kiedy jestem w pobliżu rodziny (mojego partnera) [...] To nie jest coś, czego musiałam się nauczyć. Myślę, że to się po prostu stało (EF19: EI nieistotna).

Dzięki temu, że mój (partner) jest z innego kraju, i że miałam okazję żyć w innej społeczności, uświadomiłam sobie, że jestem (z mojej grupy etnicznej) (EF9: EI istotna).

W większości wywiadów rodzicielstwo było tym wydarzeniem życiowym, które skłoniło uczestników do refleksji nad własną tożsamością etniczną. Możemy wyróżnić trzy konkretne, wzajemnie niewykluczające się mechanizmy aktualizacji tożsamości etnicznej związane z rodzicielstwem, które opisujemy poniżej:

(i) Podwyższona świadomość ze względu na odpowiedzialność związaną z byciem wzorcem osobowym i nauczycielem określonej kultury

Wielu uczestników, zarówno w kategoriach silnej, jak i słabej tożsamości, wyrażało opinię, że rodzicielstwo zwiększyło znaczenie, jakie przywiązywali do swojej tożsamości etnicznej, która od tego momentu stała się dla nich bardziej istotną tożsamością społeczną.

Stało się tak głównie z powodu konieczności przekazania dziecku swojej kultury etnicznej. Rodzic czuł się odpowiedzialny za swoją nową rolę – rolę nauczyciela:

Moje poczucie tożsamości (etnicznej) zmieniło się po kilku latach mieszkania za granicą, ale jeszcze bardziej od kiedy mam (dzieci) [...] Czuję, że muszę nauczyć je, czym jest dla mnie rodzina i jakie są moje wartości, które czasami różnią się od wartości mojego partnera (FM15: EI istotna).

Nigdy nie czułam się zbyt mocna (w kwestii mojej tożsamości etnicznej), nawet gdy zaczęłam mieszkać za granicą; nie było dla mnie ważne, by mieć silną więź (z moją grupą etniczną) [...] ale to się zmieniło, odkąd mam dziecko, ponieważ czuję się odpowiedzialna za zapewnienie (mu) tożsamości i wartości, które obecnie są dla mnie ważne (FM8: EI nie bardzo istotna).

(Moje dzieci) nauczyły mnie wiele o mnie samej. W przeszłości nie traktowałam tradycji kulturowych (mojej grupy etnicznej) zbyt poważnie [...] ale teraz celebruję je bardziej (niż kiedykolwiek wcześniej) i wprowadzam w nie dzieci, ponieważ mają zagranicznego (rodzica) (EF9: EI nieistotna).

Część ich roli rodzicielskiej wiąże się z zapewnieniem, że ich dzieci mają poczucie przynależności do swojej grupy etnicznej, mimo że mają rodziców z różnych środowisk:

Widzę wiele pozytywnych rzeczy w (grupie etnicznej mojego partnera), ale widzę też rzeczy, które chcę, aby moje dziecko robiło i czuło tak samo jak (dzieci z mojej grupy etnicznej). To skłoniło mnie do potwierdzenia własnego poczucia tożsamości i wybrania tych elementów, których chcę, aby moje dziecko się nauczyło – tak, jakby to był swego rodzaju „pakiet” (FM8: EI nie bardzo istotna).

(ii) Lepsza komunikacja

Uczestnicy zarówno z silnych, jak i słabych grup tożsamościowych stwierdzili, że rodzicielstwo skłoniło ich do potwierdzenia poczucia tożsamości etnicznej ze względu na potrzebę komunikacji i przynależności.

Podawali różne powody takiego stanu rzeczy, począwszy od indywidualnych aspektów emocjonalnych, komunikacyjnych i afektywnych, poprzez bardziej namacalne rzeczy, które – ich zdaniem – mogły przynieść ogólne korzyści zarówno im samym, jak i ich dzieciom w przyszłości. Jednym z tych mechanizmów było zapewnienie skutecznej komunikacji werbalnej i emocjonalnej, a także silnych więzi emocjonalnych z dziećmi poprzez rozwój własnej tożsamości etnicznej:

Gdybym nie przekazała (tożsamości) moim (dzieciom); gdybym nie rozmawiała z (nimi) w (moim języku) na co dzień i nie spędzała z nimi czasu, skończyłoby się na tym, że wchłonęłyby (tożsamość mojego partnera) i obawiam się, że wóczas oddalilibyśmy się od siebie w jakimś stopniu. Nie byłoby w stanie zrozumieć nie tylko mojego języka, ale także mojego sposobu komunikacji i wyrażania siebie (FM11: EI nie bardzo istotna).

Drugi mechanizm postrzegany był przez niektórych uczestników jako element, który może zapewnić ich dzieciom to, co niektórzy autorzy nazwali kapitałem kosmopolitycznym (Weenink 2008): przewagę konkurencyjną w pracy i życiu w międzynarodowym środowisku, a w konsekwencji poprawę ich perspektyw akademickich i/lub zawodowych:

Uczę dzieci (mojego języka i kultury), aby rozumiały, jaką jestem osobą. [...] To naprawdę fajne i myślę, że zawsze dobrze jest mieć dla nich inną perspektywę. Może jest to również dobre dla ich przyszłej pracy, ponieważ (mój język) nie jest językiem europejskim. Niewiele osób potrafi się nim posługiwać w stopniu płynnym (FF16: EI nie bardzo istotna).

Niektórzy respondenci wyrazili nawet gotowość dostosowania swojej tożsamości etnicznej do potrzeb dzieci, aby osiągnąć ten cel:

Będę (dostosowywać swoją tożsamość etniczną) zgodnie z potrzebami moich (dzieci) [...] i kiedy (one) zrozumieją, że mają złożone i międzynarodowe pochodzenie, prawdopodobnie będziemy mogli zrobić kolejny krok i żyć w innych krajach, co jeszcze bardziej wzbogaci ich zasoby kulturowe (FF1: EI istotna).

(iii) Rozwijanie tożsamości wieloetnicznej

Uczestnicy nie zgłaszali zmian w przynależności do tożsamości etnicznej w związku z rodzicielstwem. Dla nielicznych uczestników, którzy doświadczyli tego procesu, nastąpił on już wcześniej w życiu, a jego przyczyny były zróżnicowane. Niemniej, wielu rozmówców stwierdziło, że czują, iż ich tożsamość etniczna wzbogaciła się o elementy obce w wyniku pozostawania częścią wieloetnicznej rodziny:

Nasza rodzina ma dwie kultury. [...] Przejęłam wiele z kultury (mojego partnera) zarówno dla mojej rodziny, jak i dla siebie. To samo stało się w przypadku mojego partnera z (moją kulturą). Jesteśmy wielokulturowi indywidualnie, a także jako rodzina. Obie kultury są zawsze obecne w naszym domu (FM8: EI nie bardzo istotna).

Im dłużej mieszkam (za granicą), tym bardziej czuję się pomiędzy (tożsamościami etnicznymi). Mam jednak nadzieję, że celebrowanie tradycji (mojej

grupy etnicznej) z moimi (dziećmi) i moim (partnerem) da mi możliwość dalszego podtrzymywania (mojej pierwotnej tożsamości etnicznej) (FM14: EI istotna).

Omówienie wyników i wnioski

Według naszej wiedzy, jest to jedno z pierwszych badań nad rozwojem tożsamości etnicznej przeprowadzonych wśród rodziców osób o mieszanym pochodzeniu (obcokrajowców) w Estonii. Jest to niedostatecznie zbadana grupa, którą badacze powinni analizować dalej – także w innych kontekstach geograficznych, w których można napotkać osoby o wieloetnicznym pochodzeniu (Sam, Berry 2010; Song, Liebler 2022).

Badaliśmy wpływ rodzicielstwa na świadomość tożsamości etnicznej rodziców z mieszanych etnicznie związków w Estonii. Pomimo różnych wartości, jakie uczestnicy przypisywali tożsamości etnicznej, wyniki tego badania jakościowego ujawniły, że dla większości respondentów zostanie rodzicem świadomie lub nieświadomie wpłynęło na sposób, w jaki postrzegali i doświadczali swojej tożsamości etnicznej. Pod tym względem zidentyfikowano trzy mechanizmy zmiany tożsamości: (i) zwiększenie świadomości tożsamości etnicznej w związku z odpowiedzialnością wynikającą z bycia wzorem do naśladowania i nauczycielem danej kultury, (ii) poprawa komunikacji, która następuje w celu zapewnienia udanej komunikacji werbalnej i emocjonalnej, a nawet poprawa perspektyw dla swoich dzieci i siebie oraz (iii) rozwój poczucia tożsamości wieloetnicznej. Mechanizmy te nie są wyłączne, gdyż niektórzy uczestnicy mogą stosować jeden lub więcej z nich. Ponadto, zrozumienie ich jest ważne z następujących powodów:

Literatura wskazuje, że przywiązanie do tożsamości etnicznej obniża się w okresie dorosłości (w tym w grupach klasyfikowanych jako grupy imigrantów drugiego pokolenia), kiedy to inne tożsamości społeczne stają się bardziej istotne w związku z wydarzeniami życiowymi, takimi jak rodzicielstwo (Feliciano, Rumbaut 2018). Niemniej, pierwsze dwa wyniki sugerują, że – podczas gdy inne grupy dorosłych są być może bardziej skoncentrowane na innych tożsamościach społecznych, takich jak te związane ze statusem

społeczno-ekonomicznym – dla naszej grupy rodziców tożsamość etniczna stała się ważna po narodzinach dziecka do tego stopnia, że zaczęli kultywować pewne elementy tej tożsamości bardziej intensywnie niż wcześniej. Nawet odpowiedzi tych uczestników, którzy wcześniej deklarowali, że tożsamość etniczna nie jest dla nich istotna wskazywały na to, że – po narodzinach dziecka o mieszanym pochodzeniu – zaczęła ona odgrywać ważną rolę, co wyrażało się w tym, że zaczęli oni funkcjonować w ramach jednego lub kilku mechanizmów odkrytych w niniejszym badaniu. Odkrycie to wskazuje, że tożsamość etniczna jest kształtowana przez rodzicielstwo i może pozostać istotnym wymiarem rodzin mieszanych, nawet jeśli ich członkowie są dobrze wykształceni i postrzegają siebie jako obywateli świata. Pod tym względem niniejsze badanie odpowiada na sugestie innych badań odnoszące się do dalszej analizy roli tożsamości etnicznej w rodzinach obcokrajowców (Gaspar 2010; Song 2009; Sowa-Beh-tane 2017).

Badania wykazały również, że niektórzy z uczestniczących w nich rodziców mają dość praktyczne podejście do tożsamości etnicznej. Wynik ten sugeruje, że pewne grupy we współczesnym społeczeństwie mogą pragnąć przynależności do niektórych grup etnicznych nie tylko z racji procesów poznawczych wynikających z więzi emocjonalnych (Tajfel, Turner, 2004), ale też z powodu bardziej namacalnych korzyści, takich jak „kapitał kosmopolityczny” (Weenink 2008), co również może być ciekawym przyczynkiem do dalszych badań.

Ograniczenia

Jednym z ograniczeń tego badania było to, że większość uczestników była dobrze wykształcona i pracowała głównie w środowisku międzynarodowym. Dlatego też w przyszłych badaniach warto byłoby sprawdzić, czy postawy wobec tożsamości etnicznej różnią się w grupach rodziców dzieci o mieszanym pochodzeniu, którzy należą do grup o niższym poziomie dochodów i wykształcenia.

Ponadto, wielu ankietowanych rodziców miało dzieci w wieku poniżej siedmiu lat, co oznacza, że rodzicielstwo było stosunkowo niedawnym wydarzeniem w ich życiu. Odpowiedzi kilku rodziców ze starszymi dziećmi sugerują, że ich zaangażowanie we wspieranie tożsamości etnicznej może nie być tak intensywne, gdy ich dzieci

wchodzą w okres dojrzewania. Dobrze byłoby zbadać wszelkie zmiany w poglądach uczestników po kilku latach, a także przeanalizować przyczyny takiego stanu rzeczy w badaniach podłużnych.

Bibliografia

- Akerlof G.A., Kranton R.E. (2000). *Economics and Identity*, „The Quarterly Journal of Economics”, t. 115, nr 3, s. 715–753, <https://doi.org/10.1162/003355300554881>.
- Campbell S., Nuevo-Chiquero A., Popli G., Ratcliffe A. (2019). *Parental Ethnic Identity and Child Development*. IZA Discussion Paper No. 12104, „The Sheffield Economic Research Paper Series”, ref. 2019003, <https://doi.org/10.2139/ssrn.3390092>.
- Cheon Y.M., Ip P.S., Haskin M., Yip T. (2020). *Profiles of Adolescent Identity at the Intersection of Ethnic/Racial Identity, American Identity, and Subjective Social Status*, „Frontiers in Psychology”, t. 11, art. 959, <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.00959>.
- Crocetti E. (2017). *Identity Formation in Adolescence: The Dynamic of Forming and Consolidating Identity Commitments*, „Child Development Perspectives”, t. 11, nr 2, s. 145–150, <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/cdep.12226>.
- Feliciano C., Rumbaut R.G. (2018). *Varieties of Ethnic Self-Identities: Children of Immigrants in Middle Adulthood*, „RSF: The Russell Sage Foundation Journal of the Social Sciences”, t. 4, nr 5, s. 26–46, <https://doi.org/10.7758/rsf.2018.4.5.02>.
- Gaspar S. (2010). *Family and Social Dynamics*, „Portuguese Journal of Social Sciences”, t. 9, nr 2, s. 109–125, <https://doi.org/10.1386/pjss.9.2.109>.
- Gonzales-Backen M.A. (2013). *An Application of Ecological Theory to Ethnic Identity Formation Among Biethnic Adolescents*, „Family Relations”, t. 62, nr 1, s. 92–108, <http://www.jstor.org/stable/23326029>.
- Haslam S., Jetten J., Postmes T., Haslam C. (2009). *Social Identity, Health and Well-Being: An Emerging Agenda for Applied Psychology*, „Applied Psychology”, t. 58, nr 1, s. 1–23, <https://doi.org/10.1111/j.1464-0597.2008.00379.x>
- Horowitz D.L. (1975). *Ethnic Identity*, [w:] N. Glazer, D.P. Moynihan (red.), *Ethnicity: Theory and Experience*, wyd. 5, Cambridge, MA: Harvard University Press, s. 111–140.
- Isaacs H.R. (1975). *Basic Group Identity: the Idols of the Tribe*, [w:] N. Glazer, D.P. Moynihan (red.), *Ethnicity: Theory and Experience*, wyd. 5, Cambridge, MA: Harvard University Press, s. 29–52.
- Koczan Z. (2014). *Does Identity Matter?*, „Migration Studies”, t. 4, nr 1, s. 116–145, <https://doi.org/10.1093/migration/mnv021>.

- Marcia J.E. (1966). *Development and Validation of Ego-Identity Status*, „Journal of Personality and Social Psychology”, t. 3, nr 5, s. 551–558, <https://doi.org/10.1037/h0023281>.
- Phinney J.S. (1989). *Stages of Ethnic Identity Development in Minority Group Adolescents*, „The Journal of Early Adolescence”, t. 9, nr 1–2, s. 34–49, <https://doi.org/10.1177/0272431689091004>.
- Phinney J.S., Devich-Navarro M. (1997). *Variations in Bicultural Identification Among African American and Mexican American Adolescents*, „Journal of Research on Adolescence”, t. 7, nr 1, s. 3–32, doi:10.1207/s15327795jra0701_2.
- Rumbaut R. (1995). *The Crucible Within: Ethnic Identity, Self-Esteem, and Segmented Assimilation Among Children of Immigrants*, „International Migration Review”, t. 28, nr 4, s. 748–794, <https://doi.org/10.2307/2547157>.
- Sam D.L., Berry J.W. (2010). *Acculturation: When Individuals and Groups of Different Cultural Backgrounds Meet*, „Perspectives on Psychological Science”, t. 5, nr 4, s. 472–481, <http://www.jstor.org/stable/41613454>.
- Schwartz S.J., Syed M., Yip T., Knight G.P., Rivas-Drake D., Lee R.M., Ethnic and Racial Identity in the 21st Century Study Group. (2014). *Methodological Issues in Ethnic and Racial Identity Research with Ethnic Minority Populations: Theoretical Precision, Measurement Issues, and Research Designs*, „Child Development”, t. 85, nr 1, s. 58–76, <http://www.jstor.org/stable/24030521>.
- Song M. (2009). *Is Inter-marriage a Good Indicator of Integration?*, „Journal of Ethnic and Migration Studies”, t. 35, nr 2, s. 331–348, <https://doi.org/10.1080/13691830802586476>.
- Song M. (2021). *Who Counts as Multiracial?*, „Ethnic and Racial Studies”, t. 44, nr 8, s. 1296–1323, <https://doi.org/10.1080/01419870.2020.1856905>.
- Song M., Liebler C. (2022). *What Motivates Mixed Heritage People to Assert Their Ancestries?*, „Genealogy”, t. 6, nr 61, s. 1–21, <https://doi.org/10.3390/genealogy6030061>.
- Sowa-Behtane E. (2017). *Binational Marriages in Europe*, [w:] *Society. Integration. Education. Proceedings of the International Scientific Conference. May 27th–28th, 2016*, vol. 3, s. 393–401, <http://dx.doi.org/10.17770/sie2016vol3.1447>.
- Tajfel H., Turner J.C. (2004). *The Social Identity Theory of Intergroup Behavior*, [w:] J.T. Jost, J. Sidanius (red.), *Political Psychology: Key Readings*, New York: Psychology Press, s. 276–293, <https://doi.org/10.4324/9780203505984-16>.
- Turner J. (1982). *Towards a Cognitive Redefinition in the Social Group*, [w:] H. Tajfel (red.), *Social Identity and Intergroup Relations*, Cambridge: Cambridge University Press, s. 15–36.
- Turner J.C., Reynolds K. (2012). *Self-Categorization Theory*, [w:] P.A.M. van Lange, A.W. Kruglanski, E.T. Higgins (red.), *Handbook of Theories in*

Social Psychology, t. 2, London: Sage Publication, s. 399–417, <https://doi.org/10.4135/9781446249222.n46>.

Umaña-Taylor A.J., Fine M.A. (2004). *Examining Ethnic Identity among Mexican-Origin Adolescents Living in the United States*, „Hispanic Journal of Behavioral Sciences”, t. 26, nr 1, s. 36–59, <https://doi.org/10.1177/0739986303262143>.

Weenink D. (2008). *Cosmopolitanism as a Form of Capital: Parents Preparing Their Children for a Globalizing World*, „Sociology”, t. 42, nr 6, s. 1089–1106, <https://doi.org/10.1177/0038038508096935>.

ADRESY DO KORESPONDENCJI:

Gabriel Alberto Ceballos Rodríguez
University of Tartu
Institute of Social Studies
e-mail: gabriel.alberto.cebалlos.rodriгуez@ut.ee

Mare Ainsaar
University of Tartu
Institute of Social Studies
e-mail: mare.ainsaar@ut.ee